

The Georgian Version of the NT.

By Fred. C. Conybeare, D.D., Oxford.

(Mit einer Tafel.)

Dr. Theodor Kluge's very interesting article on the age of the Georgian NT. moves me to publish some collations of Georgian codices of the Gospels. Of these No. 1 which embraces Luke chs. I—V is a collation of an Evangeliar in the Vatican library. It is written on vellum in double columns in a half uncial hand scarcely later than the twelfth century. Collation No. 2 is of a Ms. preserved in the Georgian library at Tiflis of which I photographed some pages in 1891. Collation No. 3 is from another uncially written Ms. in the same collection. A detailed examination of the Georgian NT. has convinced me that it was originally made from an old Syriac text almost identical with that which the first Armenian translators used. Both versions were subsequently revised and corrected throughout and independently from Greek texts, the Armenian probably in the fifth century, and the Georgian in the time of S. Euthymius. Here and there these versions share striking readings, e. g. in Acts 1, 18 both involve πρηγθεί instead of πρηνής τενόμενος.

The Georgian has some remarkable variants e. g. John 19, 30 where it involves the reading of Eusebius (comm. on psalms): τετέλεσται καὶ αῦτη ἡ γραφή.

In a subsequent number of this review I hope I may be allowed to print more of my collations, for I do not think any collation of really old Georgian MSS. has ever appeared. I add two facsimiles of the texts of the collations 2 and 3.

Fred. C. Conybeare.

I.

Collation of Luke. Tischendorf *Ed. octava*, with Vatican Georgian Ms. 1, f. 145.

16. 7. 1910.

10. Codex Evangeliorum

αριστον εργάσιον
φρεσκόν ταχινίαν
περιέργητόν εἶναι
τούτον δέ τον ορθό^ν
περιφέρει τόπον
οπός τοι γενικόν
ταύτην ταχινίαν
καταστήσει την
εργάσιον πραγματεύεται
καὶ ταχινίαν
επειδή τοι την πραγματεύεται
την πραγματεύεται
την πραγματεύεται
την πραγματεύεται
την πραγματεύεται
την πραγματεύεται

περιφέρει τόπον
πραγματεύεται
πραγματεύεται
περιφέρει τόπον
την πραγματεύεται
πραγματεύεται
πραγματεύεται
πραγματεύεται
περιφέρει τόπον
πραγματεύεται

περιφέρει τόπον
πραγματεύεται
πραγματεύεται
περιφέρει τόπον
την πραγματεύεται
πραγματεύεται
πραγματεύεται
πραγματεύεται
περιφέρει τόπον
πραγματεύεται

περιφέρει τόπον
πραγματεύεται
πραγματεύεται
περιφέρει τόπον
την πραγματεύεται
πραγματεύεται
πραγματεύεται
πραγματεύεται
περιφέρει τόπον
πραγματεύεται

περιφέρει τόπον
πραγματεύεται
πραγματεύεται
περιφέρει τόπον
την πραγματεύεται
πραγματεύεται
πραγματεύεται
πραγματεύεται
περιφέρει τόπον
πραγματεύεται

περιφέρει τόπον
πραγματεύεται
πραγματεύεται
περιφέρει τόπον
την πραγματεύεται
πραγματεύεται
πραγματεύεται
πραγματεύεται
περιφέρει τόπον
πραγματεύεται

Codex Evangeliorum, Perg., Sc. XIII? (Bibl. societatis literariae Grusin., Tiflis).

Codex Evangeliorum, Perg., Sc. XII? (eiusdem bibliothecae).

Digitized by Google

Authenticated

Download Date | 5/27/15

Chapter I

Vss. 1—5 as far as and including Ζαχαριας is missing through loss of a folio before f. 145.

5 ἐφημερίας is rendered 'day by day service'—Ἄρεών] spelled *Ahron*
—*Elisabed*

6 ~ ἐν. τοῦ θεοῦ δίκαιοι — et incedebant in omnibus mandatis iustitiae domini

7 et ambo perfecti erant in diebus suis. so in vs. 18.

9 τοῦ θυμιάτου] = "to cense the incense" εἰσέλθων] et intrabat

10 θυμιάτατος] "of censing the incense"

12 ἰδών] quum vidisset id

13 *ioane*

14 ~ ἔσται σοι χαρά with D Arm

17 Elia

19 om αὐτῷ om σοι

21 ἦν] stabat (with Peshito)

22 δόπτασίαν] visionem aliquam ἦν διανεύων] 'made winks'

23 om ἐτένετο (with Peshito)

24 λέγουσα] 'and said'

26 ~ Γαβ. δ ἄγγ.

27 *Ioseb* ~ ἐξ οἴκου καὶ πατρίας — *Davith*

28 ? εἰςήλθεν ~ δ ἄγγελος πρὸς αὐτήν ? καὶ εἶπεν

29 ή δὲ ἴδούσα διετ. ἐπὶ τῷ λ.

30 add μαριάμ supra vs pr man

34 om δὲ after εἶπεν (with sach) — after τοῦτο add μοι

35 ἐπισκιάσει] = shall hide

35 κληθήσεται καὶ νιὸς ὑψίστου

36 ~ ἔκτος μήν

37 ἀδυνατεῖ — παρὰ τῷ θεῷ

38 om δέ — εἶπεν αὐτῇ M.

39 Et surrexit M... et abiit

41 ~ ἤκουεν ή Ἐλ. τὸν ἀστ. τῆς M. ~ ἐπλ. ή Ελ. ἀγ. πν.

44 ~ τὸ βρέφος ἔν ἀγαλ.

47 σωτῆρι] = vivificatori

50 ? ἀπὸ γενεάς εἰς γενεάν — = timentes eum super

55 *Abraham*

56 σὺν Ἐλισαβεθ (with Syr)

57 τῆς δὲ

58 After συγγενεῖς om αὐτῆς (with L.)

59 ? καὶ ὅτι ἐκάλουν

πατός, so the printed ed. *mamisa*; the Ms. has *thvisisa* == αὐτοῦ, but since the next word *misisa* expresses αὐτοῦ there must be an error.

60 *Iovane*, so in 63.

64 ~ παραχρῆμα δὲ ἀν.— after γλῶσσα om αὐτοῦ

65 καὶ ἐτέν. φόβος μέτας ἐπὶ π. with D 50 δε.

66 ~ καὶ θεντὸν ἐν τῇ καρδίᾳ πάντες and om αὐτῶν

τι τί ἔσται τὸ π. τ. and om ἄρα om τάρ.

67 ~ καὶ ὁ πατὴρ αὐτοῦ Ζαχ.

69 ~ ἡγ. ἡμῖν κέρας εωτ. εωτηρίας] 'of life' so always — ἐν τῷ οἴκῳ

74 ~ δυσθέντας ἐκ χ. ἔχ.

75 After ἡμέρας add τῆς ζωῆς

77 αὐτῶν] ἡμῶν

79 καὶ τοῦ κατευθῦναι

80 omit ἡμέρας.

Chapter II

1 Agustos Keisar (*c.p.* Νε *Δ_q gó which read ἀτούστου)

2 ~ πρώτῃ ἐτένετο

2 *cupiāc*] *Asur Kurine*

4 'Ιουδαίαν] *Houriastan Bethlem*

5 οὔσῃ ἑγκύῳ] = et erat praegnans

7 ἐσπαργ.] "wrapped in bandages"

8 ~ ἐν τῇ αὐτῇ χώρᾳ

9 καὶ ἵδού — περίελαμψεν ἐπ' αὐτούς

10 after ἄγγελος add τοῦ Κυρίου.

11 ~ σήμερον ὑμῖν

12 καὶ τοῦτο ἔστιν ὑμῖν τὸ σημεῖον] 'for a sign'

12 before ἐν φάτνῃ add καὶ κείμενον

13 οὐρανοῦ (with B* D* d)

14 καὶ ἐν ἀνθρώποις εὐδοκία

15 om ἀπ' αὐτῶν

~ ἀπῆλθον (ορ? ἀνῆλθον) οἱ ἄγγελοι εἰς τὸν οὐρ.

after τετονὸς add 'unto us'

17 ἰδόντες δὲ] 'and when they saw' ? omit τούτου

18 om πάντες

20. ὑπέετρεψαν] = 'turned and went'. So in vs. 39.

22 αὐτὸν] τὸ παιδίον

25 ~ ἦν ἄνθρωπος after δίκαιος add ἦν

εὐλαβῆς 'fearing god' ~ ἄγιον ἦν (with D)

- 27 after πνεύματι add ἀγίῳ after ἱερόν add κυρίου
 28 after ἀγάλας add αὐτοῦ
 31 παντὸς τοῦ λαοῦ
 33 δὲ πατὴρ αὐτοῦ] Ἰωσῆφ
 37 λατρεύουσα] = καὶ λατρείᾳ (cp. syr sin)
 38 Καὶ αὐτῇ] αὐτῇ ἐν Ἱερουσαλήμ
 39 after ἐτέλεσαν add ἐπὶ αὐτῷ (cp. Syr sin 'on the firstborn')
 40 after ἐκραταιοῦτο add πνεύματι
 42 after αὐτῶν add εἰς Ἱερουσαλήμ
     Κατὰ τὸ ζῆθος] = as they were accustomed (cp. Syr sch & sin)
 43 οἱ γονεῖς] Ἰωσῆφ καὶ ἡ μητήρ
 44 om δέ ~ αὐτὸν ἐν τῇ συν. εἶναι
     after ἡμέρας add μᾶς with d and Evang. Thomae
 45 after εὑρόντες add αὐτόν
 48 om καὶ before εἶπεν οἶδον ἔτι καὶ δὲ πατὴρ σου
 49 ~ με εἶναι
 51 after βῆματα add ταῦτα

Chapter III

- 1 *Tiberi Keisr*   *Pontieli* (i. e. of Pontus)   *Pilate*   *Trachoneti*
   Lusanis   ~ τετρ. τῆς Ἀβίλ.
 2 *Iovane*
 4 After προφήτου add λέγοντος   βοῶντος] of crying
 7 οὖν] δέ
 8 ἄρξηθε] δόξητε (= do not imagine and say)   om γάρ after λέγω
 9 ἥδη δέ] = quia iam
 11 om ἔχων before βρώματα
 12 om δὲ after ἦλθον   add ἡμεῖς before τί
 14 om δὲ
 16 ~ λέγων after Ἰωάννης   ~ βαπτ. ὑμᾶς ὑδατί¹
     = οὐκ είμι ἄξιος τὰ ὑποδήματα αὐτοῦ βαστάσαι (with eus^{dem})
 17 διακαθαριεῖ... καὶ συνάξει
 19 *Herodē*   ἐλεγχ. ὑπ' αὐτοῦ] = for he convicted him
 19 γυναικός] add Φιλίππου
 23 after ὠψεί add εἶναι   ὧν σίδει ὡς ἐνόμ. δὲ ἐνόμ. νίός
     = τοῦ Ἰωσῆβ, τοῦ Ἰακώβου
 24 *Matathan*   *Iane*
 25 *Matathi* — *Naom* — *Eslī* — *Nage*
 26 *Matathi* — *Semi* — *Iosebi* — *Iuda*
 28 *Elmadad* (with syr sch)

16*

- 29 *Iose — Ioram — Mattath*
 30 *Ionam*
 31 *Menan — Matahan — Nathan — Davith*
 32 *Iese — Salmon — Naason*
 33 *Aminadab — Aram — Ioram — Esrom*
 34 *Abraham — Tharra*
 35 *Seroq — Phaleg*
 37 *Evua — Jared — Maleleil*
 38 *Enus — Seith* before τοῦ θεοῦ add καὶ

Chapter IV

- 3 = "tell these stones, that they become bread"
 4 = respondit Iesus et inquit illi
 4 add ὀλλ' ἐπὶ παντὶ ρήματι θεοῦ
 5 add εἰς δρός ὑψηλόν
 8 add ὑπάγε δπίσω μοῦ σατανᾶ ~ κύριον τ. θ. σου προσκυν.
 9 after ἔστησεν add αὐτόν
 11 om καὶ δτί
 12 ~ ἀποκρ. δ 'Ιησοῦς εἶπεν αὐτῷ
 14 after πνεύματος add ἄγιον
 14 ~ περὶ αὐτοῦ after ἔξῆλθεν
 16 ~ καὶ ἀνεστη ἀναγν. after ἡσαίου τοῦ προφ. in vs. 17 (with 1. 22. 131.
 9^{pe} Syr^{hr} Arm Syr^{sin})
 18 add καὶ before εὐαγγελίσασθαι
 18 after ἀπέσταλκέν με add ιάσασθαι τοὺς συντετριμένους τὴν καρδίαν
 (or τῇ καρδίᾳ)
 19 Before κηρύξαι first hand adds καὶ above line
 20 = et oculi cunctae synagogae illum adspiciebant
 22 after λόγοις add αὐτοῦ
 22 ~ οὐχὶ οὗτός ἔστιν νίδις Ἰωανῆφ
 23 add αὐτὸς before εἶπεν
 23 ~ ἔρετέ μοι πάντως (but the transposition may be due to Georgian idiom which likes to set *same* = πάντως second in the sentence)
 23 Before ὅσα add καὶ ἔλεγον αὐτῷ (the Ms. has *HRQUES MAS* for *HRQUA MAS* of the printed text, but the sense is the same. Compare Syr^{sin} which inserts *ye will say to me*)
 24. εἶπεν δέ] = ipse vero dixit illis
 25 ? omit ἐπὶ before ἔτη
 27 *Neman*
 28 ? add οἱ before ἐν τῇ c.

- 29 ~ αὐτῶν ψκ.
 29 omit αὐτόν after κατακρημνίσαι
 31 *Kaphernaum* (so also in vs. 23)
 33 = ἦν δὲ ἐν τῇ c. αὐτῶν ἄνθ. (cp. D and Syr^{sin} which adds αὐτῶν)
 34 ἔχων κτλ.] = apud quem erat spiritus immundus. Therefore omit δαμονίου and read ἀκάθαρτον
 35 φιμώθητι] = 'shut thy mouth'
 35 = et projecit illum in medium eorum daemonium et exiit etc.
 39 καὶ παραχρῆμα ἀφῆκεν αὐτὴν καὶ ἀναστᾶσα δ. οὐτ. (so Cyr^{mai}¹⁶⁷ and ? D)
 40 ? = πάντες ὅσους εἶχον ἀσθ. & omit αὐτούς after ἥγανον
 40 ἐπιθεῖς τὴν χείρα
 41 after εἰ add ὁ χριστός
 41 after θεοῦ add τοῦ Ζῶντος
 41 omit ἐπιτιμῶν
 41 ~ αὐτὸν είναι τὸν χ.
 43 ~ δεῖ με εύστι.
 44 ἐν πάσαις ταῖς συναγωγαῖς

Chapter V

- 1 καὶ ἀκ.] τοῦ ἀκ.
 1 *Genesareth*
 1 παρὰ τὴν λίμνην] = 'on the shore of the lake'
 2 ἀπ' αὐτῶν ἀποβάντες] ἀποβ. ἀπὸ τῶν πλοίων
 3 ~ ἐδίδασκεν ἐκ τοῦ πλοίου
 5 χαλάσωμεν
 6 ~ ἰχθύων πλῆθος (with D & Syr^{sch})
 7 τοῖς μετόχοις] τοῖς οὖσιν
 10 ~ καὶ δ. Ἰησοῦς εἶπεν πρὸς τ. Σ.
 10 after μὴ φοβοῦ add Σιμών
 10 ~ ἔσῃ ἀνθρώπους
 11 ? τὸ πλοῖον (so Arm)
 12 εἶναι] ἴέναι (so. Arm)
 15 omit περὶ αὐτοῦ
 15 after αὐτῶν add ἀπ' αὐτοῦ
 17 after διδάσκων add αὐτούς
 17 αὐτόν] αὐτούς
 18 ~ εἰσενεγκεῖν αὐτόν
 19 ποίας] ? πόθεν
 19 after δῶμα thus: et aperuerunt tegulam et summiserunt hominem illum

- 19 omit εἰς τὸ μέσον
 24 ~ ἔξουσίαν ἔχει δὲ οὐδὲ τοῦ ἀνθ.
 25 after ἄρας add κλινίδιον
 26 ἐπλήσθησαν, φόβου] = timor incidit super eos
 27 Levi
 28 omit ἀναστάς (cp. syr sin)
 29 ~ Λευεῖς δοχῆν μεγ.
 29 αὐτῷ] τῷ Ἰησοῦ
 29 after ἦν add ἔκει

II

Matt XXII, 12—24

- 12 μὴ ἔχων ἔνδυμα] = quoniam non vestiris vestimentum
 13 ~ εἶπεν δὲ βασιλεὺς
 13 after διακόνοις add αὐτοῦ
 13 ~ χεῖρας καὶ πόδας
 15 after ἔλαβον add κατ' αὐτοῦ
 15 ~ ὅπως ἐν λόγῳ πατ. αὐτόν
 16 omit αὐτῷ
 16 λέγοντες
 17 ~ κῆνσον δοῦναι
 18 om δέ
 19 Both νόμιμα & δηνάριον are rendered by *drakkan*
 20 λέγει without καὶ
 20 καὶ ἡ] ἡ
 21 after λέγουσιν add αὐτῷ
 21 after αὐτός add Ἰησούς
 24 after Μωυσῆς add οὗτως

Matt XXII, 39—XXIII, 8

- 40 = καὶ οἱ προφῆται κρέμανται
 42 λεγ. αὐτῷ] = sed illi dixerunt 'but they said' (omitting αὐτῷ)
 43 after αὐτοῖς add δὲ Ἰησοῦς
 43 ~ αὐτὸν Κύριον
 45 ~ Κύριον καλεῖ αὐτόν
 45 ? add λέγει after πως
 46 ~ αὐτῷ ἀποκρ. or ? read αὐτῷ λέγειν

Chapter XXIII

- 1 ~ ἐλάλησεν δὲ Ἰησοῦς
 3 ~ τηρεῖτε καὶ ποιήσατε

- 4 δεσμεύουσιν τάρ φ.
 4 after βορέα add καὶ δυσβάστακτα
 4 after κινήσαι omit αὐτά
 5 om τάρ
 5 after κράσπεδα add τῶν ἴματίων αὐτῶν
 6 after φιλοῦσιν om δέ
 7 καλεῖσθαι ὑπὸ τ. ἀνθ.] = et ut appellant homines
 7 ὥριβι ὥριβι
 8 The fragment ends with the words εἰς τάρ

III

Mark XV, 41

- 41 αἱ ἀναβάσαι εἰς Ἱερος. & om αὐτῷ
 42 ~ παρασκευὴ ἦν
 44 omit αὐτόν
 45 πτῶμα] σῶμα
 46 after καθελὼν αὐτόν add ἀπὸ τοῦ σταυροῦ
 46 "and rolled a stone and placed it" (so syr^{sin})
 47 ή δὲ] ἦν ἐκεῖ
 47 τέθειται] = posuerant eum (with Coptic)

Chapter XVI

- 4 ἦν τάρ] = which was
 6 This fragment ends at Ναζαρηνόν